

Sociologie van de wijken en van gebruiken

Emmanuelle Lenel
Université Saint-Louis – Bruxelles

Denkdag van het BSI, BRAL en Clean Cities Campaign
« circulatieplannen in de stad » - 20 maart 2023

Plan

1. De wijk waarin we interveniëren
2. De woonwijk
3. De bezochte wijk

1. De wijk waarin we interveniëren

Beschouwd vanuit het beleid of de acties van verenigingen, is de wijk een **interventieschaal** die in het algemeen beantwoordt aan

- Een afgebakend gebied, een perimeter
- Een stuk « stadsweefsel », bestaande uit ruimtes, individuen, sociale relaties, specifieke activiteiten

2. De woonwijk

Beschouwd vanuit de woonplaats, is de wijk een **tussenruimte** tussen de woning en de stad, voorzien van een zekere « doorleefdheid »: het is een ruimte van **nabijheid** en **vertrouwdheid**.

---> wat zijn zijn contouren ?

---> wat doet men er ?

Een figuur met een wisselende vorm

Naargelang individuen en groepen (leeftijden, sociale banden), heeft de wijk een zeer wisselende betekenis :

- Een ruimte van een zekere **afmeting** - eerder groot of klein
- Een ruimte met min of meer duidelijke **grenzen**
- Een '**ankerruimte**' met wisselende gradatie
 - Localisatie of spreiding van dagelijkse activiteiten
 - «sterke » of « zwakke » nabijheidsbanden

3. De bezochte wijk

Beschouwd vanuit het bezoeken ervan, is de wijk een ruimte van diverse **praktijken**, gebruiken en **engagements**, namelijk volgens de aard van

- ▣ de publieke ruimten
- ▣ de sociale activiteiten
- ▣ de materialiteit

Publieke ruimtes & praktijken

Circulatieruimtes

- ▣ Doorkruisen
- ▣ Flaneren/rondhangen

Verblijfsruimtes

- ▣ Stoppen, parkeren
- ▣ Zich vestigen/installeren
- ▣ Ontmoeten
- ▣ Bijeenkomen (Agora)

Sociale activiteiten & engagementen

- **Civiele activiteiten** : verbonden met het openbare leven en gestuurd door de regels van burgerzin, in het bijzonder de 'civiele onverschilligheid' (Goffman) : noodzaak van terughoudendheid ten opzichte van het anders-zijn
=> Engagement van de Passant (Joseph 1985)
- **Buurtactiviteiten (Huiselijke activiteiten)**: verbonden met het gemeenschapsleven (de buurt) en gestuurd door de regels van de gezelligheid : noodzaak van emotie en uitdrukking
=> Engagement van de Bewoner (Stavo-Debauge 2003)
- **Collectieve activiteiten** : verbonden met organisaties en gestuurd door organisatorische regels
=> Engagement van de Werknemer

Materialiteit & gebruiken

De **gastvrijheid** is de kwaliteit van een ruimte die gunstig is voor het onthalen van praktijken, gebruiken en uitdrukkingen van diegene die « van buitenaf » aankomt om er aan deel te nemen (Stavo-Debauge 2017)

---> Welke materiële kenmerken ? Geen vaststaand antwoord.

= **Hoffelijkheidsruimte (civilité)** (Joseph, 2007) : geeft onbekenden de mogelijkheid om elkaar anoniem te kruisen zonder « gevat » te worden, in onthechting, zonder de aandacht te focussen op de ander en met terughoudendheid

Kwaliteiten : transparantie (sociale controle) en grenzen (vlotte circulatie)

= **Ankerruimte** : geeft de mogelijkheid zich de ruimte toe te eigenen

Kwaliteiten : ruwheid/reliëf, schuilhoeken, afsluiting...

Wijk en levenskwaliteit

⇒ nadenken over de levenskwaliteit in de diversiteit en relatie met praktijken en gebruiken!

Levenskwaliteit is een normatief begrip, waarvan de inhoud varieert volgens de concepten die bewoners en gebruikers hebben over de « goede stad » en het « goede leven ». Er zijn evenveel concepten over levenskwaliteit binnen een bepaald gebied dan er manieren van leven zijn.

Een voorbeeld

Eigenschappen van een woonomgeving die een goede « levenskwaliteit » biedt volgens middenklassegezinnen in Zwitserland (Thomas et Pattaroni 2012) :

- Veiligheid en een goede reputatie
- Dichtheid van de nabijheidsvoorzieningen en verbinding met het openbaar vervoersnet
- Gezelligheid en rijk en divers verenigingsleven
- Mogelijkheid van een lokaal verankerd sociaal leven
- Groen en rust
- Standing in termen van toegankelijkheid met de wagen en reputatie

Dank voor uw aandacht !